

С. В. КАПТУЛА, канд. екон. наук, доц.,
Б. О. САТУШЕВ, В. К. САЛТИКОВ, здобувачі освіти
Криворізький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ І АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Фінансово-кредитна система України в сучасних умовах зазнає значної трансформації, що обумовлено особливостями функціонування банківських установ, які стикнулися зі абсолютно новими викликами та складнощами у своїй діяльності. Робота у режимах систематичних блекаутів, відсутності зв'язку, повітряних тривог тощо вимагає формування нових підходів в банківській діяльності. Подібна ситуація складається і при оцінці та аналізі фінансового стану комерційного банку, які незважаючи на всі зміни та складнощі необхідно регулярно здійснювати.

Враховуючи загальний стан економіки і фінансово-кредитної системи України на сьогоднішній день, можна зауважити, що оцінка та аналіз фінансового стану комерційного банку вимагають нових підходів, що враховують ці зміни та адаптовані до сучасних реалій.

Однією з таких реалій є суттєве зменшення кількості банківських установ протягом останніх років. Так, станом на 01.01.2009 року в Україні діяло 184 банківських установи, з них 47 мали у статутному фонді іноземний капітал і 17 банків мали 100% з іноземного капіталу у статутному фонді. Станом на 01.01.2025 року загальна кількість банків в Україні складала 61 установу, з них 26 з повністю або частково іноземним капіталом і 19 з повністю іноземним капіталом. Тобто можна вирахувати, що станом на початок 2009 року банків з виключно українським капіталом функціонувало 128 установ, а на кінець 2024 року – лише 35. Тобто кількість повністю українських банків зменшилася у 3,65 разів, в той час, коли банки з повністю іноземним капіталом навпаки зросли з 17 до 19 установ відповідно.

Слід зауважити, що банки з іноземним капіталом в своїй діяльності віддають переваги західним методам оцінки та аналізу фінансового стану на відміну від українських. І така відмінність полягає у тому, що в Україні традиційно для оцінки фінансового стану комерційного банку застосовують коефіцієнтний підхід, який полягає в розрахунку та подальшому аналізі груп коефіцієнтів. Даний підхід є надійним, добре відпрацьованим та дозволяє оцінювати велику кількість параметрів банківської діяльності. На сьогоднішній день обчислюються показники фінансової стійкості (достатності капіталу), ліквідності та платоспроможності, прибутковості, ділової активності.

В той же час, у світовій практиці для оцінки фінансового стану комерційного банку застосовують систему рейтингових оцінок. При складанні таких рейтингів крім розрахунків ряду показників активно використовуються експертні оцінки, які враховують досвід провідних фахівців та їх особисте бачення ситуації. Тобто мова йде про певний гібрид, поєднання коефіцієнтів та думок експертів. Такими гібридними методами є BAKIS (BAKred Information System), BMS (Bank Monitoring Screens), CAMELS.

Окремої уваги при оцінці фінансового стану комерційного банку заслуговують математично-статистичні методи, які є найсучаснішими інструментами для даного виду діяльності та характеризуються певною складністю розрахунків, суттєвою точністю та надійністю прогнозних даних, які можна отримати на основі проведених розрахунків.

Також варто зауважити щодо нормативів НБУ за рядом показників оцінки фінансового стану комерційних банків, недотримання яких може призвести навіть до позбавлення банківської ліцензії.

Таким чином, сучасні особливості оцінки і аналізу фінансового стану комерційного банку в реаліях трансформації фінансово-кредитної системи України полягають у поєднанні різних методів та способів оцінки, що дозволяє комплексно враховувати особливості функціонування банківських установ, вчасно виявляти можливі недоліки та проблемні аспекти в їх функціонуванні та надавати можливість своєчасного прийняття комплексу управлінських заходів з метою удосконалення їх діяльності.